

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА І ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

DOI 10.31558/2519-2949.2025.4.1

УДК 35.07:321.001

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3922-7619>

Чальцева О. М., Донецький національний університет імені Василя Стуса

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ТРАЄКТОРІЙ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті здійснено теоретичний аналіз сучасного стану досліджень у сфері публічної політики в сучасних умовах невизначеності. Констатовано, що сучасна наука характеризується полідисциплінарністю та фокусується на питаннях ефективності, співуправління та мережевізації. У статті виявлені, обґрунтовані та систематизовані ключові теоретичні напрями за якими розвивається сучасна наукова думка у сфері публічної політики. На підставі проаналізованих робіт з цієї проблематики, було виділено три наукових траєкторії. Перша пов'язана з класичним аналізом політичного процесу, зокрема деталізацією етапів встановлення порядку денного. Друга траєкторія охоплює теоретичний плюралізм, що включає моделі коаліцій прихильників, теорію переривчастості рівноваги, дискурсивні підходи та інституціоналізм. Окремо в цьому руслі розглянуто концепцію адаптивного врядування, що фокусується на еволюції інституцій для управління спільними благами та подоланні інституційних криз. Третя траєкторія ідентифікована як «колаборативний напрям», який набув популярності в сучасних дослідженнях з публічної політики у зв'язку з розширенням включеності суспільства в процес співуправління. Критично важливим є перенесення фокусу на людську агентність, яка обґрунтовується тим, що політику творять актори через мислення, емоції та втілений досвід де ключовою є роль ідей як каталізаторів співпраці та їх «локального значення» в публічному просторі. У статті також окреслено новітні напрями досліджень, які ще носять фрагментований характер і не відносяться до якогось конкретного варіанту теоретичної траєкторії. Зокрема «феномен влади даних» та геополітичні зсуви, які пояснюють нову розстановку сил у світовій системі («азійське століття»). На підставі аналізу сучасних наукових праць було доведено, що дослідження переважно демонструють відхід від лінійних, механістичних моделей публічної політики. Натомість домінує бачення публічної політики як складного, динамічного процесу, в основі якого мають бути такі ідейні цінності як солідарність, довіра, взаємоповага, узгодженість.

Ключові слова: адаптивне врядування, держава, державна влада, інститути, політична система, політичний режим, публічна політика, публічні актори, моделі.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку науки у сфері публічної політики та політичного аналізу характеризується появою великої кількості полідисциплінарних досліджень. У фокусі науковців опиняються питання публічної сфери, проблем адаптації інститутів та ефективності управлінських функцій держави в умовах негативних впливів зовнішнього і внутрішнього середовища, механізми включення суспільства в процес співуправління, мережевізація публічної політики та впровадження нових регуляторних інструментів для вирішення комплексних соціально-політичних проблем. Аналіз новітньої політологічної літератури дозволяє проаналізувати декілька ключових траєкторій, якими рухається сучасна теоретична думка щодо питань публічної політики.

Метою статті є визначення, систематизація сучасних теоретико-методологічних тенденцій і напрямків, які пояснюють трансформацію механізмів та інструментів публічної політики в умовах невизначеного та складного середовища та формують нові тренди у науковому дискурсі щодо питань публічного управління.

Ступінь наукової розробки проблеми. Перший масив досліджень продовжує класичну лінію

аналізу процесу вироблення політики проте з суттєвими уточненнями, які стосуються факторів впливу, зміни характеру взаємовідносин публічних акторів в процесі вироблення політичних рішень. Традиційні етапи політичного циклу дедалі частіше розглядаються не як лінійна послідовність, а як динамічна взаємодія акторів та інституцій (Г. Бруер і П. де Леон, Д. Андерсон, М. Гоуллетт, М. Рамеш, П. Кньопфель, Ф. Кук і В. Скоган, Т. Біркланд та ін.) [1].

Виклад основного матеріалу. Особливу вагу зберігає тема вивчення формулювання порядку денного та розробки політики [1]. Як зазначають дослідники М. Гоуллетт та І. Мукерджі [19], цей процес не є ціннісно-нейтральним, а передбачає переговори, аргументацію та здійснення влади. Політика, на їх переконання, визначається не лише економічною ефективністю, а й здатністю акторів (політиків, експертів, груп інтересів) легітимізувати свої пропозиції та дискредитувати альтернативи. Вибір, які саме приватні негаразди стають суспільними проблемами, є результатом стратегічного дискурсу та когнітивної маніпуляції. У цьому контексті влада проявляється у трьох вимірах: перший вимір - це пряме прийняття рішень (голосування, лобіювання); другий вимір (контроль порядку денного) – це здатність блокувати, або навпаки просувати певні питання потрапляння/не потрапляння на урядовий розгляд (це пов'язано з теорією прийняття рішень); третій вимір (ідеологічний) передбачає здатність формувати переваги акторів та суспільства, для того щоб певні проблеми навіть не виникали в суспільній свідомості як такі, що потребують державної інтервенції. Цей підхід не є абсолютно новим, він повертає політичну науку до класичної концепції «Трьох обличчя влади», яку сформулював британський соціолог та політичний теоретик Стівен Льюкс у своїй фундаментальній праці «Power: A Radical View» (1974) [30]. Виокремлені С. Льюксом виміри прояву влади набули вагомості для науки теоретичного обґрунтування. За його логікою, перший вимір: влада як прийняття рішень, відображає класичний поведінковий (біхевіоральний) підхід, де влада розглядається як здатність одного актора нав'язати свою волю іншому у відкритому конфлікті (теорія плюралізму (Р. Даль), теорія раціонального вибору). Аналіз фокусується на видимих процесах, а саме: голосуваннях у парламенті, лобіюванні та конкуренції груп інтересів. Методологічно це реалізується через аналіз конкретних рішень, де суб'єкт влади визначається за результатами відкритого політичного змагання. Другий вимір розглядає владу як контролера порядку денного (П. Бахрах, М. Баратц) і зміщує фокус на приховані механізми влади, які обмежують поле політичного вибору (теорія неолітизму, теорії встановлення порядку денного, зокрема модель «Множинних потоків» (Дж. Кінгдон) та концепція «переривчастої рівноваги» (Ф. Баумгартнер, Б. Джонс). Влада проявляється через «мобілізацію упередженості», тобто здатністю еліт або інститутів блокувати потрапляння певних питань до урядового розгляду. Тут ключовими стають механізми «воротаря» та інституційні бар'єри, що роблять певні соціальні проблеми «невидимими» для системи прийняття рішень. Третій вимір пояснює те, як влада формує смисли та ідеологічний вимір. С. Льюкс розглядав владу з точки зору її здатності формувати преференції громадян, запобігаючи навіть усвідомленню ними своїх справжніх інтересів («латентний конфлікт»). Розвинули цю ідею представники постструктуралізму, соціального конструктивізму, дискурс-аналізу (М. Фуко, П. Бурдьє, К. Баккі), які наголошували, що політика формується не через рішення чи заборони, а через конструювання знання та реальності. Влада оперує через дискурс і символічний капітал, визначаючи, що вважається «нормою» або «здоровим глуздом». У прикладних дослідженнях аналізується, як саме формулювання проблеми владою вже містить у собі запрограмоване рішення і виключає альтернативні шляхи розвитку [30].

Таким чином, інтеграція логіки С. Льюкса дозволяє структурувати поле публічної політики як багаторівневу систему, де аналіз рухається від видимих процедур розподілу ресурсів (1-й вимір) до інституційних фільтрів порядку денного (2-й вимір) і, зрештою, до глибинних дискурсивних практик, що формують суспільну свідомість (3-й вимір).

Окремий напрям у першій траєкторії належить дослідженням інструментів політикиб який залишається фундаментальним, оскільки саме інструменти є кінцевим проявом влади та матеріалізацією політичного рішення. Вибір інструментів політики не є простою технічною операцією, він має глибокі політичні, адміністративні та соціальні наслідки. Як зазначав М. Гоуллетт, концептуальні класифікації інструментів публічної політики, побудовані на ресурсах управління (інформаційних, примусових, фінансових та організаційних), забезпечують перехід від суто описового рівня аналізу до структурованого пояснення та прогнозування ефективності політики. Вибір конкретного інструменту (зокрема між субсидією, податком чи прямою заборонаю) відображає не лише філософію державного втручання, але й безпосередньо впливає на розподіл витрат і вигід, рівень легітимності та ймовірність спротиву з боку цільових груп, що в сукупності детермінує кінцеві

результати реалізації політики [18].

Один із представників інструментального підходу К. Гуд наголосив, що інструменти є не лише засобами досягнення цілей, а індикаторами стилю управління та адміністративної культури [16]. Дослідник Л. Саламон розвинув цей підхід у контексті «нового врядування» (new governance), де сучасна держава керує не прямо, а через мережу третіх сторін (бізнес, неурядові організації (НУО)), використовуючи специфічні інструменти (гранти, ваучери, позики) [42, 43]. Інструменталісти М. Гоуллетт, М. Рамеш, А. Перл є представниками сучасної школи політичного дизайну, яка комплексно представляє процес формування архітектури політики. Вони досліджують, як уряди свідомо конструюють політику, обираючи та комбінуючи різні інструменти на різних етапах політичного циклу в залежності від конкретної публічної проблеми [8].

Отже, вибір інструментів політики не є простою технічною операцією, він має глибокі політичні, адміністративні та соціальні наслідки. Цей напрям фокусується не на тому, чому ухвалюються рішення (інтереси сторін, політична боротьба), а на тому, як вони реалізуються (технологія врядування).

Таким чином, теоретичний аналіз інструментів політики є «умовним» мостом, що з'єднує нормативне (що має бути зроблено) та позитивне (що може бути зроблено і які будуть наслідки) дослідження, забезпечуючи емпіричну основу для оцінки доцільності та ефективності урядових цілей.

Водночас, формулювання політики неможливе без аналізу попереднього етапу - встановлення порядку денного. Вагомий внесок у систематизацію цієї проблематики зробив дослідник Ніколаас Захаріадіс з колегами, які у збірнику «Довідник зі встановлення порядку денного державної політики» звели воєдино та детально охарактеризували всі основні теоретичні рамки, які пояснюють процес формування порядку денного, та комплексно проаналізували, як і чому приватні питання трансформуються в суспільні проблеми та стають пріоритетами уряду [9]. Н. Захаріадіс та інші провідні вчені розглядали цей процес крізь призму історичного розвитку політичної системи, теоретичних підходів (зокрема, модель «сміттевого баку» у теорії прийняття рішень, модель множинних потоків Дж. Кінгдона, модель переривчастої рівноваги та ін.) та впливів інституціоналізованих акторів (держав, груп інтересів, партій) на процеси прийняття рішень, а також інституційних механізмів на субнаціональному, національному і міжнародному рівнях. Особливо цінним є аналіз формування порядку денного в кризових ситуаціях, що демонструє зміну пріоритетів під тиском надзвичайних обставин (конфлікти, війни, економічні кризи) [9].

Отже, в межах першої траєкторії вивчення публічної політики (формування порядку денного та розробки політики) відбулася деконструкція уявлень про лінійність та технічну нейтральність процесів формування порядку денного. На сучасному етапі ці процеси розглядаються як такі, що детерміновані конфліктним середовищем, структурою елітарних відносин та публічним дискурсом. Ця зміна фокусу відображає концептуальний перехід політичної науки від парадигми раціонального вибору до застосування широкого спектру плюралістичних, інституціональних та комунікативних підходів.

Друга важлива траєкторія пов'язана з теоретичним осмисленням складних взаємодій інституціоналізованих і неінституціоналізованих акторів у публічній політиці та їх реакції на внутрішні і зовнішні виклики. У збірнику під редакцією Б. Гая Пітерса та Ф. Зіттун [37] представлено широкий спектр моделей даної траєкторії: теорія коаліції з адвокації (advocacy coalition framework ((ACF)) (П. Сабатьє, К. Вейбл, Г. Дженкінс-Сміт) [41]; теорія переривчастої рівноваги (punctuated equilibrium theory (PET)) (Б. Джонс, Р. Ейслер) [24]; інституціональний підхід (Б. Гай Пітерс, Е. Арарал) [36,2]; дискурсивні підходи (Ф. Фішер, Ф. Зіттун) [6]; поведінкові моделі (П. Джон) [23] та ін.

У контексті цієї траєкторії відбувається також концептуалізація теорій адаптивного управління, що розвивається на стику інституційного підходу, який фокусується на еволюції формальних та неформальних інституцій для управління спільними активами (ресурсами) (Е. Остром) [32], теорії стійкості (К. С. Голлінг) [14], теорії панархії (Л. Г. Гандерсон, К.С. Голлінг) [11,15] екологічного менеджменту (К. Фолке, Ф. Беркес) [7], концепція планетарних меж (planetary boundaries) [9], адаптивного врядування (С. Гетфілд-Доддс, В. Герлаг, Т. Компас, А. Со) [8], соціального навчання (ментальні моделі управління) (К. Пал-Востл) [35], експериментальний менеджмент (Б. Мак Фаген, Д. Гюйтема) [9], цифровий уряд та кризовий менеджмент (М. Янссен, Х. ван дер Ворт) [8]. Головна ідея даного теоретичного напрямку полягає у створенні гнучких та стійких систем управління, здатних ефективно реагувати на невизначеність, зміни та несподіванки у складних системах. Адаптивне

управління пропонує основу для соціального навчання та колективного вибору, поєднуючи «соціальні» та «біофізичні» дисциплінарні перспективи. Воно забезпечує рамку для виявлення та усунення не лише ринкових, але й інституційних збоїв, що є критично важливим для вирішення складних екологічних та соціально-політичних проблем.

У практичному сенсі адаптивне врядування як нова парадигма публічного управління є прямою відповіддю на неспроможність традиційних «командно-контрольних» (command-and-control) моделей. Традиційне управління зазнає поразки, оскільки воно розроблене для простих, лінійних проблем, тоді як сучасні виклики (наприклад, управління екологією, зміна клімату, соціальні трансформації) є принципово іншими [8].

На відміну від традиційного, централізованого управління, адаптивний підхід передбачає наявність таких критичних елементів як:

- повторювані цикли навчання та дій, де управління розглядається як постійний процес експериментів, моніторингу, зворотного зв'язку та коригування. Це дозволяє вчитися на основі вже відомих наукових розробок, або безпосередньо з власного досвіду в умовах високої невизначеності;
- багаторівневе управління, яке передбачає відхід від суто ієрархічної моделі управління. Замість однієї центральної влади, рішення приймаються та реалізуються декількома незалежними, але взаємопов'язаними центрами влади (від локальних громад до національних урядів та міжнародних організацій). Це забезпечує гнучкість і локальну пристосованість акторів публічного процесу і системи в цілому;
- інклюзивність та спільне створення знань, що сприяє широкому залученню кола акторів (науковців, громадян, місцевих користувачів, політиків) до процесу прийняття рішень та обміну знаннями;
- гнучкі та адаптивні інститути та правила гри, де інститути мають бути здатні до еволюції та переконфігурації у відповідь на зміни навколишнього середовища чи соціальні умови.

Теорію адаптивного управління доповнює концепція організаційної амбідекстрії, яка оснований на узгоджені балансу між експлуатацією та дослідженням, що є критичною передумовою для інституційної стійкості та здатності публічних структур до стратегічного навчання та адаптації у складних та невизначених і швидкоплинних середовищах (автори).

Отже, автори другої траєкторії забезпечили як теоретичні основи, так і практичні моделі для впровадження адаптивного підходу в публічній політиці, перетворюючи її з жорсткої, централізованої системи на гнучку, поліцентричну та навчальну.

Третя траєкторія у дослідженні публічної політики пов'язана з переосмисленням ролі співпраці акторів публічної політики (collaboration) та людського фактору (agency). Цей напрям інтегрує аналіз мікро- та мезорівня дизайну політики з макроконцепціями врядування, підкреслюючи, що успіх залежить від внутрішньої узгодженості елементів і колективної діяльності акторів. Ключові теоретичні положення цього напрямку розкриті у працях таких дослідників, як: К. Анселл, Е. Гаш, К. Емерсон, Т. Набачі, С. Балог, Г. Салліван [47], Ф. Тот [48], А. Лейпхарт [28] та ін.

Сучасний дискурс публічної політики характеризується відходом від ієрархічних моделей управління в бік мережевих та партнерських форм взаємодії. У цьому контексті напрям колаборативного врядування (collaborative governance) викристалізувався не як монолітна доктрина, а як комплекс взаємопов'язаних теоретичних рамок, що пояснюють механізми створення суспільної цінності через залучення різноманітних акторів.

Фундаментальну базу для розуміння цього феномену заклали К. Анселл та Е. Гаш, які у своїй інтегративній рамковій моделі визначали колаборативне врядування як формалізований, орієнтований на консенсус процес, ініційований державними органами. Дослідники наголошували, що успіх співпраці залежить від початкових умов (таких як баланс влади та історія попередніх відносин) та якості інституційного дизайну, який має забезпечувати прозорість та інклюзивність. Ключовим у їх підході є розгляд колаборації як циклічного процесу, де побудова довіри та досягнення проміжних результатів («маленьких перемог») посилюють прихильність сторін до спільного процесу.

Ще однією роботою у концепції колаборативного врядування є дослідження К. Емерсона, Т. Набачі та С. Балого, які запропонували концепцію режимів. Їх теорія виходить за рамки лише державних ініціатив, розглядаючи колаборацію як системний феномен, що охоплює різні сектори, в тому числі і недержавні. Автори вводять поняття «драйверів» (наприклад, невизначеність середовища або взаємозалежність ресурсів), які запускають динаміку колаборації. Ця модель дозволяє аналізувати спільне врядування як живий адаптивний процес, де принципова взаємодія та спільна мотивація

трансформують здатність до колективних дій [7].

У площині сучасного теоретичного дискурсу особливої уваги заслуговує праксіологічний вимір співробітництва, ґрунтовно розроблений у працях К. Хаксхема та С. Вангена [8]. Він зміщує фокус дослідницького інтересу з декларативної цінності партнерства на аналіз конкретних управлінських практик, необхідних для подолання інерційних сил та мобілізації потенціалу взаємодії. У свою чергу, структурні аспекти організації такої взаємодії детально розроблені в теорії мережевого врядування К. Проувана та П. Кеніса, які довели, що ефективність колаборації корелює з обраною формою управління мережею [9]. Автори виокремлюють три базові моделі: самокеровані мережі, що спираються на колективне управління; мережі з провідною організацією, де лідерство централізоване (держава – центральний актор); та модель з адміністративною організацією, що створюється спеціально для координації. Вибір моделі залежить від рівня довіри між учасниками та кількості акторів. Доповнює цей спектр теорія колаборативного планування П. Хілі, яка розглядає публічну політику через призму комунікативної дії. Інтерпретація планування, згідно цієї теорії, перестає бути технічним процесом, а стає інструментом діалогу та побудови консенсусу, що дозволяє створювати спільні смисли та узгоджувати розбіжні інтереси в публічному просторі [12, 13].

Реконцептуалізацію ключового механізму сучасного врядування запропонувала дослідниця Г. Салліван, яка у своїй монографії «Співробітництво і державна політика: діяльність, яка присвячена у досягненні суспільної мети», переосмислює роль співпраці та людського фактору (агентності) у публічній політиці. На її переконання політика твориться акторами, а співпраця реалізується через мислення, емоції та втілений досвід людських істот. Вона визначає співпрацю як «більш-менш стабільну конфігурацію правил, ресурсів і відносин, що генеруються, обговорюються і відтворюються різноманітними, але взаємозалежними суб'єктами, яка дозволяє їм діяти разом для досягнення суспільних цілей» [47, с. 5]. Г. Салліван досліджує, чому співпраця, попри всі труднощі та невдачі, зберігає привабливість і продовжує досліджуватись. Відповідь криється в ключових умовах сучасного врядування: взаємозалежності, гібридності та різноманітності, а також у кризі віри в традиційні колективні дії. Це робить її аналіз актуальним в сенсі проблем державної політики сьогодення. Ключовими аспектами агентного підходу за її логікою є: співпраця як основа сучасного управління, фокус на агентності (в центрі аналізу людська складова), виклики сучасності (кризи, невизначеність).

Аналізуючи елементи співпраці, Г. Салліван виділяє різні «сфери» (політичну, матеріальну, культурну, просторову) та детально розглядає ідеї, правила, етику, досвід та емоції [47]. Особливо показовим є аналіз ідей, агентності та співпраці. Ідеї розглядаються не як абстракції, а як рушійна сила (каталізатор) та конкретний ресурс. Вони надають «клей», спільну мову та когнітивну основу для спільної дії. Г. Салліван простежує нетривіальну траєкторію осмислення локального значення ідей, демонструючи інтригуючий зв'язок між ідеями та публічним простором. Ідея не просто «застосовується» згори, вона переінтерпретується та втілюється в місцевому контексті, набуваючи специфічного значення. Зрештою, сама співпраця постає як потужна організуюча ідея, що здатна як політизувати (кидаючи виклик ієрархіям), так і деполітизувати (перетворюючи спірні питання на технічні) процеси [47].

На мезорівні дизайну політики ідею внутрішньої синергії розвиває Ф.Тот, запроваджуючи концепцію «узгодженості політики» (policy consonance), запозичену з менеджеріального підходу. На його думку, успіх політики залежить від високого ступеня узгодженості між її п'ятьма основними компонентами, об'єднаними у «політичний пентаграм»: цілями, інструментами, структурою впровадження, отримувачами та комунікацією. Узгодженість вказує на синергію та високий ступінь взаємодоповнюваності елементів, які взаємно підсилюють один одного. Ф. Тот також підкреслює, що отримувачі політики не є пасивними суб'єктами. Для успіху політики необхідна їх активація, переконання та співпраця, що напряму пов'язує його концепцію з акцентом Г. Саллівана на агентності [9].

На макрорівні політичної системи (сегментована політична система) аналогічна логіка досягнення стабільності через внутрішню узгодженість простежується у концепції «Консоціативної демократії» А. Лейпхарта. Модель врядування, що забезпечує стабільність та виживання демократії через внутрішню узгоджену систему об'єднання еліт різних сегментів [27,28].

Таким чином, третя траєкторія досліджень публічної політики, демонструє концептуальну єдність на різних рівнях аналізу: від макростабільності держави до мікродизайну, поглибленого розумінням соціально-когнітивної агентності акторів. Підходи третьої траєкторії доводять те, що

ефективна публічна політика може реалізуватись за умов узгодженої синергії між базовими елементами системи.

Нарешті, сучасні дослідження активно освоюють нові проблемні поля, що визначатимуть майбутнє теорії публічної політики.

Наприклад, нові тенденції простежуються у праці О. Седерстрем та А. Датти «Сила даних у дії», де досліджено, як інтенсивне використання даних змінює політику, владні відносини та повсякденне життя в сучасних містах, особливо на Глобальному Півдні. Автори демонструють, як міські суб'єкти (від держави до активістів) використовують дані як ресурс для розширення свого впливу, що перетворює «владу даних» (data power) на новий ключовий елемент політичного процесу [45].

Водночас відбувається переосмислення геополітичного контексту як зовнішнього визначального чинника, що впливає на системи, виступаючи в ролі дестабілізатора. У збірнику «Публічна політика в азієцькому столітті» С. Байс, Е. Пул і Г. Салліван проаналізували, як ключові інституції та практики управління трансформуються в умовах зростаючого азієцького впливу. Автори стверджують, що це має потенціал для зміни парадигми, еквівалентної неолібералізму кінця ХХ століття [39].

Таким чином, домінує розуміння публічної політики як складного, динамічного та полідисциплінарного процесу, який імпліцитно чи експліцитно інтегрує етичні та соціально-когнітивні засади. У цьому контексті успішна політика все частіше розглядається через призму ціннісних орієнтирів, що є критично важливими для її легітимізації та ефективного впровадження.

Саме ціннісний вимір дозволяє подолати розрив між суто технократичними рішеннями та реальними очікуваннями суспільства. Інтеграція етичних норм у політичний процес не лише підвищує рівень довіри громадян до державних інституцій, але й забезпечує стійкість системи управління перед викликами цифрової трансформації та геополітичної нестабільності. Отже, майбутнє публічної політики залежатиме від здатності поєднувати інноваційні інструменти з гуманістичними цілями розвитку.

Висновки. Таким чином, здійснений ретроспективний аналіз сучасних теоретичних тенденцій забезпечив методологічну основу для їх системної концептуалізації та дозволив здійснити умовну систематизацію провідних наукових траєкторій у сфері дослідження публічної політики.

Сучасна політична наука дедалі частіше повертається до класичної методологічної рамки, запропонованої британським соціологом Стівеном Льюксом у праці «Power: A Radical View» (1974). Його концепція «Трьох обличчя влад» дозволяє систематизувати розрізнені підходи до аналізу публічної політики, пов'язавши кожен вимір влади з конкретними теоретичними школами.

Проведений аналіз сучасних наукових праць у сфері публічної політики демонструє концептуальний зсув від лінійних та виключно механістичних моделей (заснованих на раціональності та послідовних стадіях) до холістичного бачення, проте не заперечуючи методологічний індивідуалізм. Поступово починає домінувати бачення політики як складного, динамічного та полідисциплінарного процесу, який розгортається на перетині декількох взаємодіючих підходів. Класичний аналіз політичного процесу (перша траєкторія), хоча й зберігає свою фундаментальність, проте суттєво уточнюється і включає нові аспекти етапізації прийняття рішень. Дослідження фокусуються на динаміці встановлення порядку денного та інструментах політики, підкреслюючи, що ці етапи є не лінійною послідовністю, а простором влади, аргументації та переговорів. Теоретичний плюралізм (друга траєкторія) пропонує різноманіття конкуруючих моделей (теорія коаліцій, переривчаста рівновага, дискурсивні підходи та ін.), які пояснюють складні взаємодії інституціоналізованих та неінституціоналізованих акторів. В цьому руслі ключове значення має концепція адаптивного управління, яка забезпечує рамку для подолання інституційних збоїв та колективного управління спільними благами. Колаборативний напрям (третя траєкторія) є найбільш потужною сучасною методологічною інновацією, яка поєднує в собі холістичну, індивідуалістичну позиції, концентруючи увагу на співпраці і агентності.

Нові дослідницькі напрями, зокрема, феномен «влади даних» та осмислення геополітичних зсувів на тлі «азієцького століття», які свідчать про те, що теоретичне поле публічної політики продовжить фрагментуватися та збагачуватися новими характерними ознаками. Це вимагатиме від дослідників не лише знання традиційних моделей, але й здатності інтегрувати соціологічні, антропологічні та технологічні перспективи для адекватного пояснення трансформацій механізмів врядування.

Бібліографічний список:

1. Чальцева О.М. Публічна політика: теоретичний вимір і сучасна практика. Монографія. Вінниця: ФОП Барановська Т.П., 2017. 336 с.
2. Araral E. The Multiple Streams Framework, the Institutional Analysis and Development (IAD) Framework and the Policy Process: A Synthesis. *Regulation & Governance*, 2013. Vol. 7, No. 4. P. 453–478.
3. Dietz T., Ostrom E., Stern P. C. The struggle to govern the commons. *Science*, 2003. Vol. 302, No. 5652. P. 1907–1912.
4. Eissler R., Jones, B. D. Dynamic Duo of Policy Dynamics: The Legacy of Frank Baumgartner and Bryan Jones. Y: *Handbook of Public Policy Agenda Setting* / Edited by N. Zahariadis. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2016. P. 59–71.
5. Emerson K., Nabatchi, T., Balogh S. *An Integrative Framework for Collaborative Governance* // *Journal of Public Administration Research and Theory*. 2012. Vol. 22, No. 1, pp. 1–29. DOI:10.1093/jopart/mur011. URL: <https://academic.oup.com/jpart/article/22/1/1/95>
6. Fischer F. *Democracy and Expertise: Reorienting Policy Inquiry*. New York: Oxford University Press, 2009. 224 p.
7. Folke C., et al. Adaptive governance of social-ecological systems. *Annual Review of Environment and Resources*, 2005. Vol. 30. P. 431–473.
8. Getzfeld-Dodds, S., Gerlagh, W., Compas, T., & Yeo, A. *Adaptive Governance: Managing Complexity and Uncertainty in Social-Ecological Systems*. 2019. DOI / URL: <https://doi.org/10.1007/s11625-019-00708-2>
9. Goodin R. E. Institutions and their design. *The theory of institutional design* / ed. by R. E. Goodin. Cambridge : Cambridge University Press, 1996. P. 1–53.
10. Goodin R. E. Political theory and public policy. *Political studies*. 1995. Vol. 43, No. 1. P. 1–16.
11. Gunderson L. H., Holling, C. S. (Eds.). *Panarchy: Understanding Transformations in Human and Natural Systems*. Washington, D.C.: Island Press, 2002. 518 p.
12. Healey P. Collaborative Planning in Perspective. *Planning Theory*. 2003. Vol. 2, No. 2, pp. 101–123. DOI:10.1177/14730952030022002. URL: <http://dx.doi.org/10.1177/14730952030022002>.
13. Healey P. *Collaborative Planning: Shaping Places in Fragmented Societies*. London : Macmillan, 1997. ISBN 9780333495735.
14. Holling C. S. Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 1973. Vol. 4, No. 1. P. 1–23.
15. Holling, C. S. Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 1973. Vol. 4, No. 1. P. 1–23.
16. Hood C. C. The tools of government. London. Macmillan, 1983. 136 p.
17. Hood C. C., Margetts H. Z. The tools of government in the digital age. 2nd ed. London: Palgrave Macmillan, 2007. 210 p.
18. Howlett M. *Designing Public Policy: Principles and Practice*. Abingdon: Routledge, 2019. 216 p.
19. Howlett M., Mukherjee I. Agenda-Setting and Policy Formulation. Y: *The Oxford Handbook of the Policy Process*. New York: Oxford University Press, 2017. P. 139–158.
20. Howlett M., Ramesh M., Perl A. *Studying public policy: Policy cycles and policy subsystems*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009. 336 p.
21. Huxham, C. , Vangen, S. *Managing to Collaborate: The Theory and Practice of Collaborative Advantage*. London: Routledge, 2005. URL: https://www.researchgate.net/publication/265598146_Building_and_using_the_theory_of_collaborative_advantage
22. Janssen M. van der Voort, H. *Adaptive governance / Towards a stable, accountable and responsive government*. Government Information Quarterly, 2016. DOI: 10.1016/j.giq.2016.02.003
23. John P. *Analyzing Public Policy*. 3rd ed. Abingdon: Routledge, 2020. 254 p.
24. Jones B. D., Baumgartner F. R. *The Politics of Attention: How Government Prioritizes Problems*. Chicago: University of Chicago Press, 2005. 336 p.
25. Jones M. D., McBeth M. K. A Narrative Policy Framework: Clarifying the Role of Stories in Policy Policy Analysis. *The Policy Studies Journal*, 2010. Vol. 38, No. 2. P. 329–353.
26. Kingdon J. W. *Agendas, Alternatives, and Public Policies*. 2nd ed. New York: HarperCollins College Publishers, 1995. 272 p.
27. Lijphart A. Consociational Democracy» *World Politics* (2011) DOI: <https://doi.org/10.2307/2009820>
28. Lijphart A. *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration*. New Haven (CT) : Yale University Press, 1977. ISBN 9780300158182.
29. Lubell M. Governing Collaboratively: Institutional Arrangement and Policy Change. *American Journal of Political Science*, 2200. Vol. 44, No. 2. P. 326–342.
30. Lukes S. *Power: A Radical View*. London : Macmillan, 1974. 64 p.
31. McFadgen B. Huitema D. *Experimentation at the interface of science and policy: a multi-case analysis of how policy experiments influence political decision-makers* (2017)

32. Ostrom E. *Understanding Institutional Diversity*. Princeton: Princeton University Press, 2005. 343 p.
33. Pahl-Wostl C., Craps M., Dewulf A., Mostert E., Tabara D., Taillieu T. *Social learning and water resources management. Ecology and Society*, 2007. DOI: 10.5751/es-02037-120205
34. Pahl-Wostl C. *Conceptual Framework for Analysing Adaptive Capacity and Multi-Level Learning Processes in Resource Governance Regimes // Global Environmental Change*. 2009. Vol. 19, No. 3, pp. 354–365. DOI:10.1016/j.gloenvcha.2009.06.001. URL: https://www.researchgate.net/publication/222024258_A_Conceptual_Framework_for_Analysing_Adaptive_Capacity_and_Multi-Level_Learning_Processes_in_Resource_Governance_Regimes
35. Pahl-Wostl, K. *Social Learning in Adaptive Management: The Role of Mental Models in Governance*. 2009. DOI / URL: <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2009.04.001>
36. Peters B. G. *Institutionalism in Political Science: Theory and Practice*. 3rd ed. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2019. 288 p.
37. Peters B. G., Zittoun P. (Eds.). *Contemporary Approaches to Public Policy: A Guide to the Core Theories*. Palgrave Macmillan, 2021. 308 p.
38. Provan K. G. Kenis P. *Modes of Network Governance: Structure, Management, and Effectiveness. Journal of Public Administration Research and Theory*. 2008. Vol. 18, No. 2, pp. 229–252. DOI:10.1093/jopart/mum015. URL: https://www.researchgate.net/publication/31025597_Modes_of_Network_Governance_Structure_Management_and_Effectiveness
39. Public Policy in the «Asian Century» / ed. by S. Bice, A. Poole, H. Sullivan. London : Palgrave Macmillan, 2017. 329 p. (The International Political Economy of New Regionalisms Series).
40. Rockström, J., et al. A safe operating space for humanity. *Nature*. 2009. Vol. 461, No. 7268. P. 472–475.
41. Sabatier P. A., Weible C. M. (Eds.). *Theories of the Policy Process*. 4th ed. Boulder, CO: Westview Press, 2018. 488 p.
42. Salamon L. M. The tools of government: A guide to the new governance. Oxford: Oxford University Press, 2002. 688 p.
43. Salamon L. M. The new governance and the tools of public action. *Fordham Urban Law Journal*. 2001. Vol. 28, No. 5. P. 1611–1674.
44. Schön D. A., Rein M. *Frame Reflection: Toward the Resolution of Intractable Policy Controversies*. New York: Basic Books, 1994. 247 p.
45. Söderström, Ola.; Datta, Ayona (eds.). *Data Power in Action: Urban Data Politics in Times of Crisis*. Bristol: Bristol University Press, 2023. ISBN 978-1529233544. DOI: <https://doi.org/10.56687/9781529233551>
46. Steffen W., et al. Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. *Science*. 2015. Vol. 347, No. 6223. Art. 1259855.
47. Sullivan H. *Collaboration and Public Policy: Agency in the Achievement of Public Purpose*. Cham: Palgrave Macmillan, 2022. 200 p.
48. Toth F. Why policies succeed or fail: the importance of «policy consonance». *International Review of Public Policy*. 2025. Vol. 7, No. 1. URL: <https://journals.openedition.org/irpp/4957>
49. Zahariadis N. Setting the agenda on agenda setting: definitions, concepts, and controversies. In *Handbook of Public Policy Agenda Setting* / Edited by Nikolaos Zahariadis. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2016. P. 1–24.

References:

1. Chaltseva O.M. (2017). Publichna polityka: teoretychnyi vymir i suchasna praktyka. Monohrafiia. Vinnytsia: FOP Baranovska T.P., 336.
2. Araral E. (2013). The Multiple Streams Framework, the Institutional Analysis and Development (IAD) Framework and the Policy Process: A Synthesis. *Regulation & Governance*, 7 (4), 453–478.
3. Dietz T., Ostrom E., Stern P. C. (2003). The struggle to govern the commons. *Science*, 302 (5652), 1907–1912.
4. Eissler R., Jones, B. D. (2016). Dynamic Duo of Policy Dynamics: The Legacy of Frank Baumgartner and Bryan Jones. Y: *Handbook of Public Policy Agenda Setting* / Edited by N. Zahariadis. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 59–71.
5. Emerson K., Nabatchi, T., Balogh S. (2012). *An Integrative Framework for Collaborative Governance // Journal of Public Administration Research and Theory*, 22 (1), 1–29. DOI:10.1093/jopart/mur011. URL: <https://academic.oup.com/jpart/article/22/1/1/95>
6. Fischer F. (2009). *Democracy and Expertise: Reorienting Policy Inquiry*. New York: Oxford University Press, 224.
7. Folke C., et al. (2005). Adaptive governance of social-ecological systems. *Annual Review of Environment and Resources*, 30, 431–473.
8. Getzfeld-Dodds, S., Gerlagh, W., Compas, T., & Yeo, A. (2019). *Adaptive Governance: Managing Complexity and Uncertainty in Social-Ecological Systems*. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11625-019-00708-2>
9. Goodin R. E. (1996). Institutions and their design. *The theory of institutional design* / ed. by R. E. Goodin. Cambridge : Cambridge University Press, 1–53.

10. Goodin R. E. (1995). Political theory and public policy. *Political studies*. 43 (1), 1–16.
11. Gunderson L. H., Holling, C. S. (Eds.). (2002). *Panarchy: Understanding Transformations in Human and Natural Systems*. Washington, D.C.: Island Press, 518 p.
12. Healey P. (2003). Collaborative Planning in Perspective. *Planning Theory*. 2 (2), 101–123.
DOI:10.1177/14730952030022002. URL: <http://dx.doi.org/10.1177/14730952030022002>.
13. Healey P. *Collaborative Planning: Shaping Places in Fragmented Societies*. London : Macmillan, 1997. ISBN 9780333495735.
14. Holling C. S. (1973). Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4 (1), 1–23.
15. Holling, C. S. (1973). Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4 (1), 1–23.
16. Hood C. C. (1983). The tools of government. London. Macmillan, 136.
17. Hood C. C., Margetts H. Z. (2007). The tools of government in the digital age. 2nd ed. London: Palgrave Macmillan, 210.
18. Howlett M. (2019). *Designing Public Policy: Principles and Practice*. Abingdon: Routledge, 216 .
19. Howlett M., Mukherjee I. (2017). Agenda-Setting and Policy Formulation. V: *The Oxford Handbook of the Policy Process*. New York: Oxford University Press, 139–158.
20. Howlett M., Ramesh M., Perl A. (2009). Studying public policy: Policy cycles and policy subsystems. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 336.
21. Huxham, C. ,Vangen, S. (2005). *Managing to Collaborate: The Theory and Practice of Collaborative Advantage*. London: Routledge,
URL: https://www.researchgate.net/publication/265598146_Building_and_using_the_theory_of_collaborative_advantage
22. Janssen M. van der Voort, H. (2016). *Adaptive governance / Towards a stable, accountable and responsive government*. Government Information Quarterly, DOI: 10.1016/j.giq.2016.02.003
23. John P. (2020). *Analyzing Public Policy*. 3rd ed. Abingdon: Routledge, 254.
24. Jones B. D., Baumgartner F. R. (2005). *The Politics of Attention: How Government Prioritizes Problems*. Chicago: University of Chicago Press, 336.
25. Jones M. D., McBeth M. K. (2010). A Narrative Policy Framework: Clarifying the Role of Stories in Policy Policy Analysis. *The Policy Studies Journal*, 38 (2), 329–353.
26. Kingdon J. W. (1995). *Agendas, Alternatives, and Public Policies*. 2nd ed. New York: HarperCollins College Publishers, 272.
27. Lijphart A. (2011). Consociational Democracy» *World Politics* . DOI: <https://doi.org/10.2307/2009820>
28. Lijphart A. (1977). *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration*. New Haven (CT) : Yale University Press. ISBN 9780300158182.
29. Lubell M. (2020). Governing Collaboratively: Institutional Arrangement and Policy Change. *American Journal of Political Science*, 44 (2), 326–342.
30. Lukes S. (1974). *Power: A Radical View*. London : Macmillan, 64.
31. McFadgen B. Huitema D. (2017). *Experimentation at the interface of science and policy: a multi-case analysis of how policy experiments influence political decision-makers* .
32. Ostrom E. (2005). *Understanding Institutional Diversity*. Princeton: Princeton University Press, 343.
33. Pahl-Wostl C., Craps M., Dewulf A., Mostert E., Tabara D., Taillieu T. (2007). *Social learning and water resources management. Ecology and Society*. DOI: 10.5751/es-02037-120205
34. Pahl-Wostl C. (2009). *Conceptual Framework for Analysing Adaptive Capacity and Multi-Level Learning Processes in Resource Governance Regimes // Global Environmental Change*, 19 (3), 354–365.
DOI:10.1016/j.gloenvcha.2009.06.001.
URL: https://www.researchgate.net/publication/222024258_A_Conceptual_Framework_for_Analysing_Adaptive_Capacity_and_Multi-Level_Learning_Processes_in_Resource_Governance_Regimes
35. Pal-Wostl, K. (2009). *Social Learning in Adaptive Management: The Role of Mental Models in Governance*.
URL: <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2009.04.001>
36. Peters B. G. (2019). *Institutionalism in Political Science: Theory and Practice*. 3rd ed. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 288.
37. Peters B. G., Zittoun P. (Eds.). (2021). *Contemporary Approaches to Public Policy: A Guide to the Core Theories*. Palgrave Macmillan, 308.
38. Provan K. G. Kenis P. (2008). *Modes of Network Governance: Structure, Management, and Effectiveness. Journal of Public Administration Research and Theory.*, 18 (2), 229–252. DOI:10.1093/jopart/mum015.
URL: https://www.researchgate.net/publication/31025597_Modes_of_Network_Governance_Structure_Management_and_Effectiveness
39. Public Policy in the «Asian Century» / ed. by S. Bice, A. Poole, H. Sullivan (2017). London : Palgrave Macmillan, 329.
40. Rockström, J., et al. (2009). A safe operating space for humanity. *Nature*, 461 (7268), 472–475.

41. Sabatier P. A., Weible C. M. (Eds.). (2018). *Theories of the Policy Process*. 4th ed. Boulder, CO: Westview Press, 488.
42. Salamon L. M. (2002). *The tools of government: A guide to the new governance*. Oxford: Oxford University Press, 688.
43. Salamon L. M. (2001). The new governance and the tools of public action. *Fordham Urban Law Journal*, 28 (5), 1611–1674.
44. Schön D. A., Rein M. (1994). *Frame Reflection: Toward the Resolution of Intractable Policy Controversies*. New York: Basic Books, 247.
45. Söderström, Ola.; Datta, Ayona (eds.). (2023). *Data Power in Action: Urban Data Politics in Times of Crisis*. Bristol: Bristol University Press. ISBN 978-1529233544. DOI: <https://doi.org/10.56687/9781529233551>
46. Steffen W., et al. (2015). Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. *Science*, 347 (6223). Art. 1259855.
47. Sullivan H. (2022). *Collaboration and Public Policy: Agency in the Achievement of Public Purpose*. Cham: Palgrave Macmillan, 200.
48. Toth F. (2025). Why policies succeed or fail: the importance of «policy consonance». *International Review of Public Policy*, 7 (1). URL: <https://journals.openedition.org/irpp/4957>
49. Zahariadis N. (2016). Setting the agenda on agenda setting: definitions, concepts, and controversies. In *Handbook of Public Policy Agenda Setting* / Edited by Nikolaos Zahariadis. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 1–24.

Chaltseva O. Analysis of current theoretical trajectories of public policy research.

The article provides a theoretical analysis of the current state of research in the field of public policy and management. It is noted that modern science is characterised by multidisciplinary and focuses on issues of efficiency, co-management and networking. The purpose of the article is to identify, justify and systematise the key theoretical directions along which modern scientific thought in the field of public policy is developing. Based on the analysed works on this issue, three scientific trajectories were identified. The first is related to the classical analysis of the political process, in particular the detailing of the stages of agenda setting. The second trajectory covers theoretical pluralism, which includes models of coalitions of supporters, the theory of intermittent equilibrium, discursive approaches, and institutionalism. Separately, this line of thought considers the concept of adaptive governance (E. Ostrom), which focuses on the evolution of institutions for managing common goods and overcoming institutional failures. The third trajectory is identified as the ‘collaborative direction,’ which has gained popularity in contemporary public policy research. It is critically important to shift the focus to human agency. Politics is created by actors through thinking, emotions, and embodied experience, where the key role is played by ideas as catalysts for cooperation and their “local significance” at the intersection with space. The article also outlines the latest research trends, which are still fragmented and do not relate to any specific trajectory. In particular, the “phenomenon of data power” and geopolitical shifts that explain the new balance of power in the world system (“Asian century”). Based on an analysis of contemporary scientific works, it has been proven that research predominantly demonstrates a departure from linear, mechanistic models of public policy. Instead, the dominant view of public policy is as a complex, dynamic process based on such ideological values as solidarity, trust, mutual respect, and coordination.

Keywords: adaptive governance, state, state power, institutions, political system, political regime, public policy, public actors, models.